

RETKLA1101 (Klassisk retorikk): eksamen, høsten 2020 (25. november 2020)

Sensorveiledning

Emnebeskrivelse: <https://www.uio.no/studier/emner/hf/ifikk/RETKLA1101/>

I den første halvparten av semesteret studerte vi retorikkens historie, dens faglige regler og dens teoretiske grunnlag. I den andre halvparten analyserte vi antikk retorisk praksis i form av taler i oversettelse fra gresk og romersk politikk og samfunnsliv. To gjesteforelesninger ble holdt i sammenheng med emnet som var obligatorisk del av pensum: Dr. Tor Ivar Østmoe holdt gjesteforelesning om øvelsestaler, og Prof. Mathilde Skoie holdt gjesteforelesning om Ciceros taler mot Catilina.* Pensumbøkene var: Gjert Vestrheim, *Klassisk retorikk* (Oslo 2018); Gjert Vestrheim og Tor Ivar Østmoe, *Klassisk talekunst: Greske og romerske taler fra Gorgias til Cicero* (Oslo 2009); og Aristoteles, *Retorikk*, oversatt av Tormod Eide (Oslo 2006). I tillegg fikk studentene ytterligere lesestoff (utdrag fra andre bøker, artikler, osv.). Alt undervisningsmateriale var eksamensrelevant: pensumbøkene i sin helhet; ytterligere lesestoff (unntatt det som var markert som frivillig lesning); powerpoint-presentasjoner; utdelingsark; og forelesningspodkaster.

På grunn av den globale helsesituasjonen (COVID-19-pandemien) ble emnet gjennomført digitalt. Forelesningene ble holdt asynkront (podkaster ble lastet opp i Canvas ukentlig), og i tillegg fikk studentene frivillig tilbud om ukentlige treffetider/mini-seminarer på Zoom der de kunne stille spørsmål om pensum og der vi gjorde ulike øvelser etter behov.

Eksamenen var en 4-timers hjemmeeksamen (i stedet for vanlig skoleeksamen pga. smitteverntiltak) og bestod av to deler (en tredje del med flervalgsspørsmål ble utelatt pga. eksamensformen). I den første delen skulle studentene besvare fire av seks kortsvarsoppgaver. Den andre delen var en taleanalyse. Begge deler talte likt. Egen karakter ble satt til hver del, og den endelige karakteren baserte seg på gjennomsnittet på de to enkelte karakterene.

Del 1

Her skulle studentene besvare fire av seks kortsvarsoppgaver (hvis flere ble besvart, ble bare de første fire lest og vurdert). Hvert svar skulle være på mellom 200 og 400 ord (det ble gitt fradrag for besvarelser som enten var for korte eller for lange). Det ble forventet og kommunisert at man skulle skrive fullstendige og sammenhengende setninger (det ble gitt fradrag for svar som [delvis] bestod av stikkord). Det ble også gitt fradrag for feilskrivning av egennavn, fagbegreper og/eller greske/latinske ord.

Sensuren ble gitt etter skjønn basert på hvor godt studenten klarte å besvare de enkelte spørsmålene i deres helhet. Et godt svar trekker frem korrekte fakta som er relevante til spørsmålet og presenterer dem på en strukturert og logisk sammenhengende måte. De følgende punktene kan anslagsvis gi en forestilling på hva et godt svar innholdsvis kunne omfatte (det gjøres ikke krav på fullstendighet fra min side):

* I tillegg ble det holdt en tredje gjesteforelesning som var frivillig (men sterkt anbefalt): Giulia Maltagliati (London) holdt forelesning om «The Uses of Historical Examples in Attic Oratory» den 5. november 2020.

- 1) Forklar hva en *praeteritio* er og hva dens retoriske virkning består i. Illustrer din forklaring med noen konkrete eksempler fra antikkens retorikk.
 - *Praeteritio* (latinsk for «forbigåelse») er en retorisk tankefigur der man nevner noe ved å erklære at man kommer til å utelate det.
 - Bruk av *praeteritio* medfører en faktisk fremheving av det man erklærer å utelate.
 - Kjente eksempler er Ciceros *Første tale mot Catilina* der Cicero sier at han unnlater å nevne at Catilina hadde drept sin egen kone og at han var rammet av økonomisk ruin (§ 14), og Demosthenes' *Tredje filippiske tale* der Demosthenes sier at han utelater å si noe om grekernes indre strid og korrupsjon (§ 21).
- 2) Presenter og gjengi hovedpunktene i Demosthenes' *Tredje filippiske tale*.
 - Talesjanger: Dette er en rådstale (politisk tale / *genus deliberativum*).
 - Retorisk situasjon: Talen ble holdt i 341 f. Kr. i folkeforsamlingen i Athen.
 - Mål: Demosthenes bebreider athenerne for at Filips suksess skyldes grekernes indre strid og korrupsjon, og han argumenterer for at alle grekerne må stå samlet mot trusselen fra Makedonia og at Athen bør være lederen i denne alliansen.
 - Særegenhet: Talen er et glimrende eksempel på Demosthenes' høystil – noe man ser både i det språklige og i talens komplekse, uskjematiske struktur.
- 3) Forklar hvorfor året 322 f. Kr. er et nøkkelår i den greske retorikkens historie.
 - I året 322 f. Kr. ble det attiske demokratiet avskaffet (dette var slutten av en nedgang som allerede hadde begynt i 413 f. Kr. da athenerne ble alvorlig svekket etter at den sicilianske ekspedisjonen hadde endt med et katastrofalt nederlag for dem).
 - Med avskaffelse av det direkte demokratiet i Athen mistet retorikken mye av sin konkrete betydning i politikken og rettsvesenet.
 - I det samme året døde også Aristoteles og Demosthenes.
- 4) I en oversiktsartikkel over romersk retorikk i det første århundret f. Kr. står den følgende setningen: «We would willingly trade in large parts of Cicero's massive oeuvre in return for a speech by his great rival Quintus Hortensius Hortalus, or one by the stern and self-righteous Stoic moralist Marcus Porcius Cato.» Forklar dette utsagnet i en retorikkhistorisk kontekst og ta stilling til det.
 - Cicero var den viktigste og mest berømte taleren, taleskriveren og retorikkteoretikeren på sin tid – men ikke den eneste.
 - Som følge av Ciceros fremragende betydning allerede på sin tid ble verkene til hans samtidige ikke overlevert.
 - Overleveringssituasjonen gir dermed et litt skjevt bilde av den konkrete situasjonen i det første århundret f. Kr.
- 5) Skisser sammenhengen mellom retorikk og historieskriving i antikken. Bruk noen konkrete eksempler til illustrasjon.
 - Bruk av innlagte taler er en konvesjon i antikk historieskriving. Slike innlagte taler fremhever ('dramatiserer') viktige situasjoner, bidrar til karakterisering av hovedpersoner, og skaper *enargeia* («anskuelighet»). Et berømt eksempel er Perikles' gravtale for de falne i det første året av Peloponneserkrigen hos Thukydide.
 - Likeså bruker talere ofte historiske eksempler til illustrasjon, særlig i rådstaler (*genus deliberativum*; jf. Aristoteles, *Retorikken* 1.9.40). Slike historiske eksempler har ofte en paradigmatisk funksjon. Gode eksempler finnes i Demosthenes' *Filippiske taler*, der Demosthenes bruker mange 'aktuelle' historiske eksempler.
- 6) Skisser historien av De syv frie kunster og retorikkens betydning i den.
 - De syv frie kunster var de ikke-spesialiserte dannelsesfagene som omfattet grammatikk, retorikk og dialektikk (*trivium*) sammen med musikk, aritmetikk, geometri og astronomi (*quadrivium*).

- Disse fagene ble først konsolidert som dannelseskanon på 400-tallet e. Kr. av Martianus Capella i hans verk *De nuptiis Philologiae et Mercurii* («Om bryllupet til Filologi og Merkur»), som var populært i middelalderen og frem til renessansen.

Del 2

Her skulle studentene gi en retorisk analyse av Antifons *Tale mot stemoren for forgiftning*. Denne talen ble ikke diskutert i undervisningen og var dermed ukjent for studentene. Talen ble vedlagt eksamenen i en dansk oversettelse (sammen med en kort introduksjon på engelsk som studentene også ble oppfordret til å lese).

Studentene ble gitt de følgende retningslinjene:

- Besvarelsen skulle være på mellom 800 og 1400 ord (det ble gitt fradrag for besvarelser som enten var for korte eller for lange).
- Studentene ble eksplisitt oppfordret til å ta stilling til spørsmål om f. eks. retorisk situasjon, talesjanger, stiltype, konstruksjon av etos, appell til patos, disposisjon av talen, bruk av bevismidler, troper, figurer, osv. Det ble imidlertid fremhevd at en logisk sammenhengende og analytisk argumentasjon var viktigere enn å få dekket samtlige av disse aspektene.
- Det ble forventet og kommunisert at man skulle skrive fullstendige og sammenhengende setninger (det ble gitt fradrag for svar som delvis bestod av stikkord, og svar som utelukkende bestod av stikkord ble regnet som ikke bestått).
- De korrekte retoriske fagbrepene skulle brukes. Det ble gitt fradrag for feilskrivning av egennavn, fagbegreper og/eller greske/latinske ord.

Det finnes intet fasitsvar her. En taleanalyse skal besvare spørsmålene om *hva* taleren ønsker å oppnå og *hvordan* han søker å oppnå sitt mål. Sensuren ble derfor gitt etter skjønn basert på hvor godt og selvstendig studenten klarte å strukturere og presentere taleanalysen sin på en diskursiv og logisk sammenhengende måte og hvor relevante de enkelte observasjonene var til analysen i og for seg. De følgende punktene kan fremheves for å kunne skille mellom et gjennomsnittlig svar, et (veldig) godt svar og et svar under gjennomsnittet:

- Et gjennomsnittlig svar (C) presenterer den retoriske situasjonen, identifiserer sjangeren og kan si noe om forventningene til denne sjangeren. Studenten bør argumentere for hva som er talerens mål med talen og vise hvordan han søker å oppnå dette med henvisning til noen retoriske virkemidler.
- Et (veldig) godt svar (A eller B) har et eget grep på saken, skiller mellom vesentlig og uvesentlig og kobler virkemidler til mål. Den har også et (svært) høyt refleksjonsnivå og relevante koblinger til retorisk teori.
- Et svar under gjennomsnittet (D eller E) har (store) mangler i forhold til en gjennomsnittlig god oppgave, men inneholder fortsatt nok relevante punkter at den kan regnes som bestått (selv om enkelte elementer kan være misforstått).

Prof. Silvio Bär
10.11.2020